

גבולות היחידה: פרק מ"ג פסוקים י"א-כ"ה

נושא היחידה: ירידת האחים למצרים עם בנימין ומנחה לשליט. האחים מובאים לבית יוסף.

מספר שיעורים: 1

כתבה: אביגיל באס

כללי:

לאחר שיעקב משתכנע שאין ברירה, כי אם הוא לא ישלח את בנימין למצרים, הם לא יוכלו לקנות אוכל והם עלולים למות ברעב, הוא מתרצה ושולח את בנימין. יעקב עושה השתדלויות כדי שהירידה למצרים עם בנימין תעבור בשלום. האחים יורדים למצרים עם בנימין, ומגיעים לביתו של יוסף. האחים חוששים שיענישו אותם על הכסף שמצאו בשקיהם ושהם יושמו במאסר. המשרת של יוסף מרגיע אותם, ומוציא אליהם את שמעון אחיהם.

פתיחה: המורה יקרין מהמחשב על הלוח או יכתוב על הלוח וימלא עם התלמידים, כדי להכניס אותם לעניינים ולקשר יחידה זו ליחידה הקודמת:

המורה יעורר את הדילמה בה יעקב אבינו נתון ויסביר את הקושי שבדבר.

לא לשלוח את בנימין למצרים

הסיבות:

המורה יכתוב על הלוח בעקבות תשובות התלמידים:

1. יוסף כבר נטרף, ובנימין הוא הבן היחיד שעזר מרחף האהובה, ואם ירד למצרים, אולי יפגע.
2. שמעון נאסר במצרים, ואולי כק יעשו גם לבנימין אם ירד לשם.

מה לעשות???

כן לשלוח את בנימין למצרים

הסיבות:

המורה יכתוב על הלוח בעקבות תשובות התלמידים:

1. לא נשאר אולם בבית, וכל המשפחה צלילה למות ברעב.
2. יהודה צר לבנימין וידאג לו.

לאחר שהתלמידים "יכנסו לעניינים", המורה יערוך הצבעה בכיתה ויראה מה התלמידים חושבים:

⇒ מי חושב שיעקב ישתכנע ויסכים לשלוח את בנימין? שיצביע.

⇒ מי חושב שיעקב לא ישתכנע ולא יסכים לשלוח את בנימין? שיצביע.

בעקבות ההצבעה, המורה יקריא בקריאה דרמטית את פסוקים י"א-כ"ה, ויבקש מהתלמידים לזהות אם יעקב השתכנע או לא.

התלמידים יענו: כן, יעקב השתכנע ומוכן לשלוח את בנימין.

המורה: נכון, באמת יעקב משתכנע ושולח את בנימין.

יעקב אבינו אינו שולח את בנימין בלב שלם, אלא עדיין יש לו חששות.

פסוקים י"א-י"ד:

המורה יקרא את ארבעת הפסוקים, ובמהלך הקריאה, על התלמידים לנסות לזהות מהן הפעולות שיעקב עושה. נכתוב זאת בלוח.
לאחר הקריאה הראשונית, נלמד את הפסוקים בפנים, ונסכם את כל מה שיעקב עושה.

לימוד הפסוקים:

פסוקים י"א-י"ב:

יעקב השתכנע שאין ברירה, כי אם לא ישלח את בנימין למצרים, הם לא יוכלו לקנות אוכל ועלולים למות ברעב.
יעקב עדיין חושש ורוצה לעשות כל מה שהוא יכול לעשות כדי שהכול יעבור בשלום ובלי נזקים.
מה אנו לומדים משני פסוקים אלו שיעקב עושה?
אומר לבניו:

1. **לקחת מנחה לאיש- מזמרת הארץ (הפירות המשובחים של הארץ) בכליהם-בשקים שלהם.**
לדבר עם התלמידים על מהי מנחה ומה מטרתה. לכתוב על הלוח: **מְנַחָה – מִתְּנָה -**
נועדה לרצות את יוסף וליצור אווירה נעימה יותר. האחים רוצים לפייס את השליט שכועס עליהם ושמאשים אותם בכך שהם מרגלים.
2. **לקחת כסף חדש לקניית אוכל במצרים (כֶּסֶף מִשְׁנָה- כֶּסֶף שְׁנִי, נֹסֶף).**
3. **לקחת את הכסף שהושם באמתחתם- הכסף שמצאו בשקיהם, כי "אולי משגה הוא"- הם קיבלו אותו בטעות.**

המורה ישאל שאלה שתעורר סקרנות:

תארו מקרה שמישהו רוצה להביא לכם מתנה מכובדת ויקרה.
האם תעדיפו לקבל משהו שכבר יש לכם ושעכשיו יהיה לכם יותר ממנו או שתעדיפו לקבל משהו שווה שאין לכם ושאתם לא יכולים לקנות בעצמכם באזור שבו אתם גרים?
דיון בין התלמידים מה יותר שווה.
בואו נקרא שוב את פסוק י"א, ונגלה מה האחים הביאו ליוסף-דברים שיש לו או דברים שאין לו?
הם הביאו דברים מארץ ישראל שאין במצרים, ולכן הם יקרים במצרים.
אלו הם דברים מיוחדים שמביאים מארץ ישראל.
(אפשר להזכיר שאלו הדברים ששיירת הישמעאלים נשאה בדרך למצרים, כי הם אינם גדלים במצרים וצריך להביא אותם ממקום אחר- לכן זאת מתנה מכובדת.)

(אם התלמידים ישאלו איך יש להם אוכל בתקופת הרעב,
אפשר להסביר שהם שלחו פירות יבשים- כנראה, זה משנים קודמות לפני הרעב, וזה נשמר.)

לשאול את התלמידים שאלת אתגר:

מי יכול להיזכר באירוע אחר שבו יעקב התכוון באופן דומה לסכנה?
תשובה: בפגישה עם עשיו- השתדלות מעשית בדורון ומלחמה, וכן בתפילה.

המורה יבקש מהתלמידים לזהות בפסוק: מה כללה המנחה?

המורה יציג תמונות גדולות של מרכיבי המנחה והסבר עליהם- ראו בהמחשות.
אם ניתן, כדאי גם להביא מאכלים מתאימים להמחשה, וממש לארגן את המאכלים בסלסילה בצורה מכובדת להמחשת העניין ולהכנסה לאווירה.
מזמרת הארץ- פירות משובחים של הארץ- ארץ ישראל

[אם מתאים לכיתה, אפשר להוסיף: לפי רש"י (על פי התרגום): הביטוי "מזמרת הארץ" לפרות משובחים, נובע מכך שכולם "מזמרים" עליו כשהוא בא לעולם" - פירות שכל מי שאוכל מהם, שר ומהלל-מלשון זמרה].

מעט צרי- שָׁמֶן אֶפְרָסִמוֹן

מעט דבש- עֶסֶס תְּמָרִים (הנוזל שנוטף מהתמרים)

נכאת ולט- מִיֵּנִי בְּשָׂמִים

בטנים ושקדים- מִיֵּנִי אֶגְזִיזִים - בְּטָנִים בלשון התורה - הכוונה היא ל"פיקסטיקים".

פסוקים י"ג-י"ד:

המורה ישאל את התלמידים: אילו דברים נוספים לומדים מפסוקים אלו שיעקב עושה כדי ששליחות בניו תצליח וכדי למנוע את הסכנה?

4. **יעקב אומר לאחים לקחת את בנימין למצרים.**

5. **יעקב מתפלל לה'** שכולם יחזרו בשלום.

המורה יבקש מהתלמידים לזהות אילו מילים בפסוק י"ד מהוות את התפילה של יעקב להצלחת בניו.

תשובה: "וְאֶל-שֵׁי-דָי, וְתֵן לָכֶם רֻחָמִים לְפָנֵי הָאֱלֹהִים"- יעקב מתפלל שה' יעורר את רחמיו של האיש (יוסף), והוא ישחרר את שמעון מהמאסר, ואחר כך גם ישלח את בנימין בחזרה.

ראינו שיעקב הקדים לתפילתו את הפעולות המעשיות- הכנת המנחה, לקחת כסף המשנה ולקחת בנימין. מכך אנו למדים שעל האדם להשתדל תחילה השתדלות מעשית, ורק אחר כך לפנות אל ה' בתפילה (לפי רש"י) (ראו מסרים והפנמה).

נזכיר לתלמידים שכך נהג יעקב גם בפגישתו עם עשיו בשובו מחרן- שתחילה הכין את עצמו למלחמה, ורק לאחר מכן התפלל.

"וְאֶנִּי בָאֲשֶׁר שָׁכַלְתִּי שָׁכַלְתִּי"-יעקב כבר קיבל על עצמו שהוא אב שכול, כי הוא חושב שיוסף מת, שמעון איננו, ואם משהו יקרה לבנימין-הוא כבר שכול (אדם שילד שלו נפטר) (ראו בפירוש הרמב"ן).

פסוק ט"ו- האחים עושים את מה שיעקב אמר להם: לוקחים את המנחה, לוקחים את הכסף הנוסף ואת בנימין, יורדים למצרים ועומדים לפני יוסף.

אפשר לבקש מהתלמידים לחשוב איך האחים מרגישים בלבם כאשר הם יורדים למצרים.

אפשר לנסות לחבר את התלמידים לסיטואציה ולהתמודדות הלא פשוטה של האחים - הם הולכים בחשש גדול, בתחושה של מתח רב ובתפילות לשובם בשלום.

פסוקים ט"ז-י"ז: האחים מגיעים לבית יוסף. יוסף רואה שהאחים חזרו עם בנימין, ואומר לאיש שממונה על ביתו, להביא אותם לביתו, לשחוט בהמה ("וּטְבַח טֶבֶח") ולהכין עבורם סעודה. האיש שממונה על בית יוסף, ממלא את ההוראות ומביא את האחים לבית יוסף.

← **עניין לשוני בפסוק י"ז:** ה' הַמְגִמָּה - "בֵּיתָהּ יוֹסֵף" - אֶל בֵּית יוֹסֵף.

פסוקים י"ח-כ"ד: האחים רואים שהובאו לבית יוסף. לכולם ברור שהם לא אמורים סתם כך להגיע לארמון המשנה למלך, ולכן הם חוששים שזה בגלל ("עַל דְּבַר") הכסף שמצאו בשקיהם, ושעכשיו יעלילו עליהם עלילות, יאשימו אותם שהם גנבים, יתנפלו עליהם וייקחו אותם לעבדים. הם חוששים שגם ייקחו את חמוריהם, כי אם האחים יילקחו לעבדים, אז גם רכושם יהיה שייך לשליט.

"לְהַתְגַּלֵּל עָלֵינוּ" - לְהַעֲלִיל עָלֵינוּ עֲלִילוֹת.

האחים רוצים למנוע זאת, ולכן הם פונים מיוזמתם לאיש שממונה על בית יוסף, מספרים לו את מה שקרה ושהם מצאו את כספם בשקיהם ורוצים להחזיר את הכסף שהושב להם.

פסוק כ"ג: האיש שממונה על בית יוסף, מרגיע את האחים ואומר להם שהכסף שהם קיבלו הוא מהאלוקים שלהם ושהוא שייך להם, כי הם כבר שילמו לו עבור האוכל ("כִּסְפְּכֶם בָּא אֵלַי"). אפשר לראות בדברי הממונה על בית יוסף, שכנראה יוסף חינך את אנשי ביתו לאמונה ולקריאה בשם ה', עד שאפילו "...האיש אשר על בית יוסף..." מזכיר את שם ה': "אלקיכם ואלקי אביכם נתן לכם מטמון..."

האיש הממונה על בית יוסף מוציא אליהם את שמעון (מבחינת מה שהאחים חושבים, עד עכשיו הוא היה במאסר, אך למדנו קודם שהוא נאסר רק "לעיניהם" ולא סבל, אלא יוסף דאג לו). הממונה על בית יוסף מביא את כל האחים לבית יוסף, ומתייחס אליהם בכבוד: נותן להם מים לרחוץ רגליהם מהדרך ונותן אוכל לחמורים.

פסוק כ"ה: האחים ערכו את המנחה עבור השליט (יוסף) בצורה נאה ומסודרת עד שיגיע בצהריים, כי הם שמעו ששם יאכלו ארוחה. המטרה של האחים היא שהמנחה תמצא חן בעיני השליט.

(אפשר לתת דוגמה מעולם התלמידים כדי לוודא שהדבר הובן: איך שמשקיעים במשלוח מנות מכובד שמביאים למישהו מיוחד ומשקיעים בעיצוב ובמה שנותנים לאדם כדי לשמח אותו.)

הצעות להמחשה:

1. הצגת תמונות של מרכיבי המנחה שאחי יוסף הביאו לשליט במצרים (יוסף):
תמונות אלו הן מתוך מאגר התמונות של הרב דן בארי ו"אורות עציון".

צרי- שמן אפרסמון

- דבש- עסיס תמרים (הנוזל שנוטף מהתמרים)
נכאת ולט- מיני בשמים

- בטנים- "פיסטוקים"
שקדים- מיני אגוזים

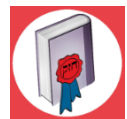
מסרים והפנמה:

- שבח ארץ ישראל ופירותיה- פירות ארץ ישראל טובים ומשובחים ומוערכים בארצות אחרות.
- תפילה ואמונה בה' במקביל להשתדלות מעשית: למדנו מתוך הפסוק: "וא-ל ש-ד-י יתן לכם רחמים לפני האיש..." (מ"ג, י"ד) -יעקב מתפלל להצלחת בניו נוסף על השתדלות מעשית מצדו: שליחת המנחה וכסף ביד בניו לשליט מצרים.
- היושר בענייני כספים- האחים מודיעים מיוזמתם שהם מצאו כסף בשקיהם ושהוא לא שייך להם. הם לא מנסים לשמור לעצמם כסף זה.
(אפשר לתת דוגמאות מעשיות מחיי הילדים כיצד ניתן ליישם זאת: אם קיבלתי יותר מדי עודף ממוכר- צריך להגיד לו את זה, גם אם אצטרך לשלם יותר, לקיים מצוות השבת אבדה, גם אם מצאתי משהו שהייתי רוצה מאוד לשמור לעצמי ולא להחזיר למי שאיבד...)

סיכום:

בפסוקים אלו למדנו שיעקב השתכנע שאין לו ברירה, כי אם לא ישלח את בנימין למצרים, לא יהיה להם אוכל והם עלולים למות ברעב. לכן הוא התרצה ושלח את בנימין. יעקב עשה השתדלות כדי שהירידה למצרים עם בנימין תעבור בשלום: הוא אמר לבניו לקחת לאיש מנחה וכסף נוסף, וגם להחזיר את הכסף שהושב להם, ובמקביל הוא התפלל שכולם יחזרו בשלום. האחים ירדו למצרים עם בנימין, והגיעו לביתו של יוסף. יוסף ראה אותם עם בנימין, וציווה להכין להם ארוחה. משרתו הביא את האחים לבית, והם חששו שהובאו לשם בגלל הכסף שמצאו בשקיהם ושהם יענשו על כך. האחים דיברו עם המשרת, והסבירו לו שמצאו את הכסף באמתחתם והשיבו אותו איתם. הוא הרגיע אותם, באזמרו שקיבל את כספם, ושהם קיבלו מא-ל לוקיהם מטמון. הוא הוציא אליהם את שמעון, והם התארגנו והכינו את המנחה שהביאו. להפנות שאלות לתלמידים:

- ⇐ איך נראה לכם שיוסף יתייחס עכשיו לאחים ולבנימין? האם יתרצה ויפסיק להאשים אותם בכך שהם מרגלים?
- ⇐ האם יגלה לאחים מי הוא באמת?
- ⇐ איפה יעקב נמצא עכשיו? בארץ כנען, דואג וחושש לבניו.

התלמידים עונים.

המורה יעורר עניין: נגלה את התשובות בהמשך הפרק!

פעילויות לסיכום היחידה:

- * דף עבודה הכולל התאמת שם לתמונה של מרכיבי המנחה.
- * יצירה שבה התלמידים יכינו/יצירו את המנחה עבור יוסף, עם כל מה שהיא כוללת בתוכה.
- * הילדים יכתבו "יומן אישי" בתור יוסף או האחים או בנימין, ויתארו מה קורה מנקודת הראות שלהם.